ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори»

1. Мета

Проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори»» (далі – проєкт акта) розроблено з метою нормативного врегулювання питання запровадження системи раннього оповіщення про нові психоактивні речовини, що відповідає заходу 5 стратегічного результату 4.5 розділу IV Дорожньої карти з питань верховенства права, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 року № 475-р.

2. Обґрунтування необхідності прийняття проєкту акта

Відповідно до преамбули Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (далі – Угода про асоціацію) Україна взяла на себе зобов'язання щодо боротьби з організованою злочинністю та легалізацією (відмиванням) коштів, зменшення постачання та попит на незаконні наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги і прекурсори, а також забезпечення демократії, верховенства права, захисту прав людини та гідності вразливих груп населення.

Згідно з частиною 1 статті 21 Угоди про асоціацію сторони співпрацюють упитаннях боротьби з незаконним обігом наркотиків, ґрунтуючись на спільно погоджених принципах, що відповідають міжнародним конвенціям у цій сфері, при цьому беручи до уваги Політичну декларацію та Декларацію про керівні принципи скорочення попиту на наркотики, прийняті на двадцятій спеціальній сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй з боротьби з наркотиками у червні 1998 року. Частиною 3 цієї статті передбачено використання сторонами необхідних методів співробітництва для досягнення визначених цілей із забезпеченням збалансованого та інтегрованого підходу.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 року № 475-р «Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу (далі – ЄС) за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС»» схвалено Дорожню карту з питань верховенства права (далі – Дорожня карта).

Дорожньою картою в рамках переговорного розділу 24 «Юстиція, свобода і безпека» за заходом 5 стратегічного результату 4.5 Співпраця у сфері наркотиків визначено завдання:

розробити та прийняти закон щодо внесення змін до деяких законів України стосовно визначення та регулювання порядку обігу нових психоактивних речовин,

відповідно до Рекомендації Ради 2003/488 від 18 червня 2003 року «Про запобігання та зменшення шкоди здоров'ю, пов'язаної із наркотичною залежністю».

Зазначене завдання узгоджується зі Стратегією наркополітики на період до 2030 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2025 року № 920-р (далі – Стратегія) та Операційним планом заходів з реалізації у 2025-2027 роках Стратегії наркополітики на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2025 року № 920-р (далі – Операційний план). Одним із ключових завдань Операційної цілі 1 Стратегічної цілі 5 Операційного плану є впровадження системи раннього оповіщення про появу нових психоактивних речовин та затвердження порядку її функціонування, що потребує нормативного визначення відповідних термінів.

Чинне законодавство України наразі не містить визначень понять «психоактивна речовина», «нова психоактивна речовина» та «система раннього оповіщення про нові психоактивні речовини», що ускладнює правозастосування та своєчасне реагування на появу нових психоактивних речовин, які становлять загрозу для здоров'я населення, співмірну з речовинами, включеними до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 травня 2000 року № 770.

Для належної реалізації завдань Стратегії та Операційного плану необхідним є визначення поняття «система раннього оповіщення про нові психоактивні речовини» як правової основи для створення механізму оперативного обміну даними про виробництво, обіг, поширення та вживання нових психоактивних речовин, а також оцінки ризиків для здоров'я населення з метою подальшого прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо встановлення контролю над їх обігом.

Метою розробки та прийняття проєкту акта є приведення законодавства України у відповідність до європейських та міжнародних рекомендацій для створення правових умов щодо подальшого розвитку системи раннього оповіщення про нові психоактивні речовини, а також посилення міжнародного співробітництва України з державами-членами Європейського Союзу.

Основними завданнями розробки проєкту акта є: визначення термінів «психоактивна речовина», «нова психоактивна речовина» та «система раннього оповіщення про нові психоактивні речовини»; закріплення положень щодо функціонування системи раннього оповіщення про нові психоактивні речовини.

Під час підготовки проєкту акта використано сучасні рекомендації Організації Об`єднаних Націй з наркотиків і злочинності, Всесвітньої організації охорони здоров'я, Агенції Європейського Союзу з наркотиків. Визначення терміну «нова психоактивна речовина» сформульовано з урахуванням підходів Організації Об`єднаних Націй з наркотиків і злочинності, а поняття «система раннього оповіщення про нові психоактивні речовини» – на основі методологічних підходів, викладених у керівництві «Система раннього попередження про нові психоактивні речовини та нові явища наркотиків. Посібник з впровадження (COPOLAD II / EMCDDA)» з адаптацією до правової системи України.

Запровадження визначення «психоактивна речовина» спрямоване на усунення правової прогалини, гармонізацію законодавства України з міжнародними стандартами та формування нормативно-правової бази для функціонування системи раннього оповіщення про нові психоактивні речовини. Запропоноване визначення також враховує термінології, викладену Всесвітньою організацією охорони здоров'я у технічному документі «Лексикон термінів, пов'язаних з алкоголем та наркотиками», підходів Організації Об'єднаних Націй з наркотиків і злочинності та Агенції Європейського Союзу з наркотиків, а також узгоджене з положеннями законодавства України.

Застосування уніфікованох термінології сприятиме підвищенню ефективності державної політики у сфері протидії незаконному обігу психоактивних речовин та посиленню міжнародного співробітництва.

3. Основні положення проєкту акта

Проєктом акта вносяться зміни до статей 1 та 5 Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» щодо статті 1 доповнити термінами: «нова психоактивна речовина», «психоактивна речовина» та «система раннього оповіщення про нові психоактивні речовини»;

частини першої статті 5 доповнити абзацами, що визначають повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психоактивних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу.

4. Правові аспекти

У даній сфері суспільних відносин діють такі нормативно-правові акти:

Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року, Конвенція про психотропні речовини 1971 року, Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року;

Кримінальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори», Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними», Закон України «Про лікарські засоби», Основи законодавства України про охорону здоров'я, постанова Кабінету Міністрів України від 06 травня 2000 року № 770 «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів», розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 року № 475-р «Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу, розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2025 року № 920-р «Про схвалення Стратегії наркополітики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проєкту акта не потребує фінансування з державного та/або місцевих бюджетів.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проєкт акта потребує проведення публічних консультацій.

Проєкт акта не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності, тому не потребує розгляду Науковим комітетом Національної ради з питань розвитку науки і технологій.

Проєкт акта потребує погодження з Міністерством фінансів України, Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України, Міністерством цифрової трансформації України, Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, Державною службою України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, Офісом Генерального прокурора, Національною поліцією України, Державним бюро розслідувань, Державною митною службою України та Уповноваженим Верховної Ради з прав людини.

Проєкт акта потребує проведення правової експертизи в Міністерстві юстиції України.

7. Оцінка відповідності

Проєкт акта містить положення, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції. Проєкт акта не містить положень, що стосуються прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, не містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією, не створюють підстав для дискримінації.

Проєкт акта потребує направлення до Національного агентства з питань запобігання корупції для визначення необхідності проведення антикорупційної експертизи.

Проєкт акта потребує направлення до Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України для проведення експертизи на відповідність зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, у тому числі міжнародно-правовим, та праву Європейського Союзу (acquis ЄС).

8. Прогноз результатів

Прийняття проєкту акта не матиме негативного впливу на ринкове середовище, забезпечення захисту прав та інтересів громадян і держави, розвиток регіонів, рівень зайнятості населення, стан навколишнього природного середовища, обсяг природних ресурсів, рівень забруднення атмосферного повітря, води, земель, а також інші суспільні відносини.

Прийняття проєкту акта сприятиме підвищенню ефективності державної політики у сфері протидії незаконному обігу психоактивних речовин, шляхом забезпечення запровадження у національне законодавство уніфікованих визначень понять «психоактивна речовина», «нова психоактивна речовина» та «система раннього оповіщення про нові психоактивні речовини» узгоджених з європейським підходом.

9. Вплив на інтереси заінтересованих сторін:

Заінтересована сторона	**Вплив реалізації акту на заінтересовану сторону**	**Пояснення очікуваного впливу**
Держава	Позитивний	Прийняття проєкту акта створить правові передумови для функціонування та подальшого розвитку системи раннього оповіщення про нові психоактивні речовини, як ефективного механізму отримання обґрунтованих даних щодо моніторингу та відстеження тенденцій у сфері наркотиків, зокрема, нових психоактивних речовин. Накопичення отриманих даних дозволить посилити спроможність держави протидіяти їх незаконному обігу, приймати рішення щодо стратегій скорочення попиту та пропозиції та сприятиме наближенню національного законодавства до права Європейського Союзу, а також дозволить посилити міжнародне співробітництво у сфері протидії, зокрема, шляхом обміну даними та передовим досвідом
Громадяни	Позитивний	Підвищення рівня захисту життя і здоров'я населення за рахунок швидкого обмеження доступу до небезпечних речовин, що з'являються в незаконному обігу, а також отримання швидкого доступу до інформації щодо нових психоактивних речовин

Міністр охорони здоров'я України **Віктор ЛЯШКО**

«___» _____ 2026 року